

Státní hrad a zámek Bečov

Výzkum metod prezentace a zprostředkování kulturních hodnot památkového fondu veřejnosti jako nástroj identifikace společnosti s kulturním dědictvím
– *Prezentace NKP Bečov formou vzdělávacích programů*

Projektu „Bečov – cesta do středověku“

Vyhodnocení prohlídek a zpětné vazby

Mgr. Petr Sokol

Čermákova 56, 301 00 Plzeň

5. 10. 2010

Úvod

Hlavním cílem projektu „Bečov – cesta do středověku“ bylo nalezení optimální formy zpřístupnění a prezentace objektu bečovského hradu při zachování a využití jeho unikátních památkových hodnot. Od roku 2005 až dosud byly v rámci projektu uskutečňovány experimentální prohlídky objektu. Prezentace hradu byla určena malým skupinám a to i v rámci spolupráce s některými institucemi. Účastníky prohlídek byli především pracovníci odborných institucí a zájmových organizací se vztahem k historickým vědním oborům a studenti vysokých a středních škol. Tyto experimentální prezentace byly zaměřeny především na zachované památkové hodnoty hradu a jeho autentický charakter a měly ověřit předpokládaný zájem veřejnosti o tento specifický druh návštěvy památkového objektu. Od roku 2009 začaly být zaváděny i speciální kurzy s podobným zaměřením, určenými pro školy. Na rozdíl od obsahu tohoto kurzu se od prohlídky liší jeho forma, určená jak působností lektora, tak i animátora, a aktivním přístupem studentů nejen při vlastní prohlídce, ale i v její přípravné fázi a závěrečném zhodnocení. Původně koncipované a realizované prohlídky byly vyhodnocovány pomocí zpětné vazby – vytvořených dotazníků (poskytnutých později k nahlédnutí či stažení na webovou stránku projektu www.castlebecov.eu), případně diskusí. Získané poznatky pak byly ověřovány a zpřesňovány při dalších prohlídkách.

Právě pro uvedenou zpětnou vazbu, zjištění ohlasů, pro poznání základních trendů reflexe památky a názorů na způsob její prezentace a tedy i pro potřeby následného směřování výzkumného záměru byl vytvořen dotazník (příloha 1), z nějž byly podle vypracované metodiky vyhodnoceny získané poznatky. Pokud to bylo možné, byly výsledky vyhodnocovány zvlášť pro laickou veřejnost s úzkým vztahem k historii a zvlášť pro veřejnost odbornou, reprezentovanou zejména studenty a vědeckými pracovníky především historických oborů.

Profesním a zájmovým skupinám bylo v rámci projektu umožněno v provizorních podmínkách shlédnout areál hradu včetně jeho interiéru a přiblížit jim tak nejen výjimečné hodnoty tohoto objektu, ale i problematiku historického vývoje památky, její prezentace a památkové péče. Hrad byl těmto návštěvníkům prezentován formou netradičních prohlídek pro malé skupiny do 15 osob, a to z důvodů bezpečnosti maximální ochrany dochovaných autentických prvků interiéru hradu i zachování specifické působivé atmosféry. Důraz byl kladen na stavebně historický vývoj objektu ve vztahu k jeho dějinám, na zachovalé stavební konstrukce a s nimi související pracovní postupy, každodenní život v hradu a poznávání hodnot tohoto výjimečného památkového objektu i památek obecně. Součástí prezentace, vedené odborným lektorem, byl i prostor pro následnou diskusi včetně problematiky památkové péče coby multioborové disciplíny. K diskusi či dotazům ze strany návštěvníků docházelo častěji u konkrétních, úzce vymezených profesních skupin. Diskuse i odpovědi v dotaznících potvrzovaly zájem návštěvníků o objekt i atraktivitu zvoleného způsobu prezentace a umožňovala její další úpravy a doplnění.

Samostatně byl též vyhodnocen první kurz „Bečov – cesta do středověku. Dobrodružství stavební historie“ uskutečněný v červnu 2009, a to formou anonymního hodnocení celého kurzu včetně lektora a animátora (lístečky vhozené během večerních aktivit kurzu do klobouku, viz příloha č. 3). Z průběhu kurzu také vznikl dokumentární film natočený samotnými studenty a účastníky kurzu.

Způsob získávání zpětné vazby a jejího vyhodnocení:

Pro zpětnou vazbu byly od účastníků prohlídek získávány následující informace:

1. dojem z hradu (zde byla k dispozici čtyřstupňová škála od záporného hodnocení přes neutrální po kladné a velmi kladné)
2. zda je bečovský hrad pro ně výjimečnou památkou
3. v čem spatřují hodnoty bečovského hradu
4. zda znají ohledně těchto hodnot srovnatelné objekty (zde bylo účelem získání jak povědomí o vnímání hradu návštěvníky a zasazení hradu do subjektivních kontextů tohoto vnímání, tak i získání případných tipů v rámci probíhající rešerše podobných památkových objektů či projektů)
5. jaký je jejich dojem a názor na realizovaný způsob prohlídky
6. co by v rámci prohlídky uvítali
7. jaký je podle jejich názoru vhodný způsob zpřístupnění a využití hradu
8. jaký způsob propagace hradu a projektu považují za potřebný

Odpovědi byly tříděny podle připravené metodiky, obsahující obvykle hodnotící škály:

- Ad 1. K dispozici byla čtyřstupňová škála od záporného hodnocení přes neutrální po kladné a velmi kladné.
- Ad 2. možnosti ano, ne, nevím
- Ad 3. Zde bylo k dispozici množství či autenticita zachovaných prvků, umělecký dojem, nevšední zážitek a netradiční prohlídka.
- Ad 4. ano, ne (v případě kladné odpovědi uvedení takové památky)
- Ad 5. K dispozici byla čtyřstupňová škála od záporného hodnocení přes neutrální po kladné a velmi kladné.
- Ad 6. Zde se počítalo s požadavky na doplňující informace k vývoji hradu, historickým stavebním technologiím, každodennímu životu, konkrétním historickým postavám a událostem, způsobu prezentace a na pracovní materiály používané při prohlídce.
- Ad 7. Očekávaly se možnosti zpřístupnění pro širokou veřejnost, pro malé skupiny v režimu omezeného přístupu, pro odbornou veřejnost a případně další formy zpřístupnění. U způsobů využití byly zvažovány kulturní akce, komerční a soukromé akce, prohlídky, kurzy, workshopy...
- Ad 8. Nabízely se možnosti internetu, tištěných propagačních materiálů, filmové tvorby, propagace cílená na konkrétní odborná pracoviště ad.

Vyhodnocení:

Vyhodnocování probíhalo v letech 2005-2007 a 2009-2010. V roce 2008 se sice rovněž uskutečnily prohlídky, ovšem bez vyplnění dotazníků pro následné vyhodnocení (ověřována byla jiná forma zpětné vazby – diskuse, případně šlo o prohlídky, u nichž z časových důvodů nebylo možné zpětnou vazbu uskutečnit, podobně jako i v ostatních letech projektu). Do následujícího hodnocení tak bylo zahrnuto 15 skupin o celkovém počtu 257 osob, ostatní skupiny a jednotlivci nebyli pro tyto účely evidovány, hrad však v rámci edukativních prohlídek a speciálních příležitostí shlédlo v letech 2005-2010 přibližně dvojnásobné množství návštěvníků. Jednotlivé skupiny zahrnuté do vyhodnocení jsou uvedeny v následujícím chronologickém seznamu (početnější skupiny byly na prohlídku rozděleny do menších):

2005

- 23.4. Nová Akropolis – 16 osob
- 8.5. studenti a učitelé FF a PdF UK – 35 osob ve věku 20-41 let
- 12.6. památkáři MMP a NPÚ ÚOP v Plzni – 2 osoby ve věku 40 a 36 let
- 1.11. studenti a učitelé VŠUP v Praze – 37 osob ve věku 21-41 let

2006

- 2.5. studenti a učitelé historie na Pedagogické fakultě ZČU v Plzni – 28 osob ve věku 19-33 let
- 8.8. laická veřejnost – 13 osob ve věku 16-33 let

2007

- 3.5. studenti a pedagogové gymnázia v Ostrově – 20 osob ve věku 14-41 let
- 16.5. pracovníci CHKO Jizerské hory a Slavkovský les, PF UJEP, AOPK – 10 osob ve věku 26-48 let
- 25.5. účastníci konference Počítačová podpora v archeologii – 31 osob ve věku 22-47 let
- 9.8. laická veřejnost – 10 osob ve věku 14-54 let

2008

2009

- 18.4. studenti Pedagogické fakulty UK – 11 osob ve věku 20-27 let
- 24.4. studenti kulturně historické religionistiky a stavební historie FF UJEP – 7 osob ve věku 25-36 let
- 18.5. studenti archeologie FF ZČU v Plzni – 5 osob ve věku 23-31 let

2010

- 24.4. seminář Pedagogické fakulty UK – 14 osob ve věku 20-31 let
- 11.10. studenti PdF ZČU v Plzni – 18 osob ve věku 22-26 let

Pro účely projektu nebylo podstatné statistické vyhodnocení dotazníků a ačkoli byly takto jednotlivé skupiny vyhodnocovány (viz příloha 2), v souhrnu jsou důležité především trendy, které z vyhodnocení jednotlivých skupin vyplývají:

- Ad 1. Dojem z hradu se až na výjimky pohyboval na škále kladný či velmi kladný.
- Ad 2. Jednoznačně převažovalo vnímání bečovského hradu jako výjimečné památky.
- Ad 3. Ohledně hodnot jednoznačně převažovalo ocenění autentičnosti, zachovalosti hradu, množství zachovaných prvků a detailů.
- Ad 4. Menší část návštěvníků uváděla konkrétní památkové objekty především z ČR, které podle jejich názoru na ně zapůsobily podobným dojmem či u nich shledaly podobné hodnoty či jiné společné prvky.
- Ad. 5. Dojem ze způsobu prohlídky se pohyboval až na výjimky v rozmezí kladný až velmi kladný.
- Ad. 6. V otázce na doplnění či úpravu prohlídky se vyskytoval poměrně široký, i když vzhledem k množství hodnocených odpovědí nepočtený rejstřík podnětů týkajících se jak dílčích témat obsahových, tak i technických (bezpečnost, pracovní pomůcky apod.).
- Ad. 7. V otázce způsobu zpřístupnění hradu mezi sebou soupeřily názory pro zpřístupnění široké veřejnosti s názory pro zpřístupnění omezeného charakteru, pro menší skupinky a odbornou veřejnost. Ohledně využití se objevoval opět poměrně široký rejstřík návrhů, z nichž se většina vztahovala ke kulturním akcím a realizaci speciálních prohlídek, kurzů a workshopů.
- Ad. 8. Mezi podněty na lepší propagaci památkového objektu i projektu se objevovala jak internetová a filmová forma, tak i tištěné materiály. Odpovědi na tuto otázku však nebyly časté.

Závěr:

Výsledky zpětné vazby jsou zcela v souladu s vyhodnocením variantních modelů prezentace bečovského hradu a bylo k nim také v tomto vyhodnocení přihlédnuto. Za optimální model prezentace horního hradu lze považovat takové varianty (programovou, odbornou a netradiční, viz Sokol, P.: Vyhodnocení modelů prezentace tzv. horního hradu, Plzeň 2009, uloženo u Správy státního hradu a zámku Bečov), u kterých je v centru pozornosti samotný hrad se svými hodnotami. Hrad v „syrovém“ stavu bez výrazných provozních zásahů je pojímán jako exponát sám o sobě, čtivá kronika sama sebe i stavebních památek obecně. Všem zmíněným variantám je společný důraz na vzdělávací aspekt. Prohlídky (kurzy) jsou koncipovány pro malé skupiny ať již z řad široké či odborné veřejnosti, tak i v rámci školních vzdělávacích programů. Hlavním rysem je dojem výjimečnosti takové prohlídky, intenzivnější komunikace mezi erudovaným lektorem (případně animátorem) a návštěvníky, aktivní účast návštěvníků a zaměření prohlídky na hlubší poznání nejen minulosti a vývoje vlastního hradu, ale i historie a problematiky poznávání stavebních památek a péče o ně obecně.

Uvedeným variantám prezentace je společná snaha o maximální zachování autenticity hradu, minimalizovaná míra zásahů do objektu a nižší náklady, rozdíly spočívají v cílových skupinách a v návaznosti na to i ve formě a náročnosti obsahu prezentace. Toto umožňuje širší a diferenciovaný záběr ve vztahu k návštěvníkovi, a to při zachování všech podmínek a stanovených cílů.

Právě obecně takovýto způsob „netradiční“ či „prémiové“ prezentace pro omezený počet návštěvníků v komornějším prostředí i atmosféře, s vyškoleným lektorem - odborníkem (případně v součinnosti s animátorem), se zaměřením na samotnou památku a způsoby jejího poznávání a v „syrovém“, pro návštěvníky běžných památkových objektů exotickém a působivém stavu hradu byl jednoznačně podporován i samotnými účastníky experimentálních prohlídek. Pozitivně byly hodnoceny nejen památkové hodnoty hradu, ale právě i uvedený způsob prohlídky, vědomí její výjimečné atmosféry a možnost poznání autentického historického objektu i intenzivnějšího způsobu, jakým k tomu dochází. Zpětná vazba formou dotazníků tak potvrdila správnost zvoleného způsobu budoucí prezentace hradu, jeho neotřelost a atraktivitu a pomohla k průběžnému precizování tohoto způsobu. V budoucnu tedy bude památkový areál SHZ Bečov nabízet návštěvníkům široký rejstřík možností, od klasické prohlídkové trasy zámeckými interiéry v dolním zámku s průvodcem, přes galerijně koncipovanou a volně přístupnou prezentaci relikviáře sv. Maura v klasicistní budově hradního areálu až po edukativní prohlídky hradního jádra s lektorem a animátorem.

Přílohy:

1. Dotazník
2. Příklad vyhodnocení dotazníku
3. Vyhodnocení kurzu „Bečov – cesta do středověku. Dobrodružství stavební historie“ (studenti gymnázia Přírodní škola o.p.s. Praha 2010)
4. Ilustrativní fotografie z průběhu experimentální prohlídky (studenti Katedry historie Pedagogické fakulty ZČU v Plzni dne 11.10. 2010)

BEČOV NAD TEPLOU - HRAD

Dotazník pro potřeby výzkumného záměru Národního památkového ústavu:

„Výzkum metod prezentace a zprostředkování kulturních hodnot památkového fondu veřejnosti jako nástroj identifikace společnosti s kulturním dědictvím - Prezentace NKP Bečov formou vzdělávacích programů“

VZ II, úkol č. 205 (02H2041205)

Datum:

Zaměstnání / studijní obor:

Zaměstnavatel / škola:

Věk:

- 1) Jaký je Váš dojem z návštěvy hradu?

- 2) Představuje pro Vás bečovský hrad výjimečnou památku? Pokud ano, proč?

- 3) V čem vidíte hodnotu (hodnoty) bečovského hradu?

- 4) Setkali jste se s podobnou památkou? Pokud ano, kde?

- 5) Byli jste spokojeni se způsobem prohlídky (prezentace) hradu? Co byste v jejím rámci uvítali?

- 6) Jaký je Váš názor na současný a budoucí způsob a míru zpřístupnění hradu?

- 7) Náměty na využití, prezentaci či propagaci hradu Bečov:

BEČOV NAD TEPLOU - HRAD

Vyhodnocení dotazníku pro potřeby výzkumného záměru Národního památkového ústavu:

„Výzkum metod prezentace a zprostředkování kulturních hodnot památkového fondu veřejnosti jako nástroj identifikace společnosti s kulturním dědictvím - Prezentace NKP Bečov formou vzdělávacích programů“

VZ II, úkol č. 205

*Seminář Pedagogické fakulty UK Vzdělávací potenciál kulturního dědictví 24. 4. 2010
– 14 osob ve věku 20-31 let*

I. dojem z návštěvy hradu

- a) velmi kladný 8
- b) kladný 3
- c) neutrální 2
- d) záporný

II. Je bečovský hrad výjimečnou památkou?

- a) Ano 13
- b) ne
- c) nevím 1

III. Hodnoty bečovského hradu

- a) množství zachovaných prvků 4
- b) autentičnost (původnost) prvků 11
- c) netradičnost prohlídky a nevšední zážitky 1
- d) umělecká hodnota

IV. Jiná podobná památka?

- a) Ano 7 (3x Český Dub, 1x Locket, 1x Hukvaldy, 1x Vranov nad Dyjí)
- b) Ne 4

V. 1. Dojem ze způsobu prezentace

- a) velmi kladný 3
- b) kladný 7
- c) neutrální
- d) záporný 1

2.Co byste v jejím rámci uvítali?

doplňující informace:

- a) vývoj hradu (stavebně historický)
- b) historické a stavební technologie
- c) každodenní život
- d) lidé žijící ne hradě 2
- e) události, příběhy vztahující se k hradu 3
- f) pracovní materiály při prohlídce 1
- g) živější prezentace 1
- h) více práce s mapami a plány 1

VI. Způsob a míra zpřístupnění:

- a) pro širokou veřejnost 4
- b) omezený přístup (malé skupiny, předchozí domluva atd.) 3
- c) odborná veřejnost 1
- d) žádné

VII. Náměty:

1. na využití

- a) kulturní akce
- b) komerční a soukromé akce
- c) prohlídky 1

2. na propagaci

- a) internet
- b) propagační materiály 1
- c) filmová a televizní tvorba 2
- d) propagace cílená na odborná pracoviště
- e) ostatní

TOMÁŠ

- VYBORNA PŘÍPRAVA →
 ZVTAHUVANÍ SÍTI DO PROBLEMATIKY
 UČEBNĚ.

- JIC SÍŤ METEOROLOGIE, JEDNŮ
 JSER NEBYL TAK HEJVNÝ, PŘI
 - 71 OTÁZEK MŮŽE NEBYT PŘÍKLAD

Tomaš

Super, srozumitelný a
 zábavný. Nevím
 co dodat

- ⊕ srozumitelný výklad
- ⊕ směr a co nejvíce věcný zápis
- ⊖ některé otázky byly jak pro
 malá děti

Tomaš

⊕ dobře jsi započal i jako
 učitel a naučil si nás to

TOMÁŠ ⊕ odpovídání dotazů
 ⊕ urýchlavání odchodu
 k další věci

Petr

Sice si moc nemluvil
 ale takový super,
 srozumitelně a opatrně
 s otázkami

PETR ⊕ různorodý výklad
 ⊕ tichý výklad

PETR

- PĚKNĚ VĚSTO.
 ↳ NEJEDNĚ JAKO TAKOVĚ
 KAPITOLOST PŘI VĚSTO
 PŘI PĚKNĚ VĚSTO :D

- ⊕ srozumitelný výklad
- ⊕ přehledný obsah
- ⊖ kolik toho neřekne

PETR ⊕ dobrý výklad a
 postup práce

